

Danmark har historisk få selvstændige

ANALYSE

Antallet af personer, der arbejder i egen virksomhed som selvstændig, er faldet fra 329.000 i 1983 til 192.000 i 2019. Selvstændige og medarbejdende ægtefæller udgør nu halvt så stor andel af samtlige beskæftigede, som de gjorde i 80'erne. Samtidig har Danmark den laveste andel selvstændige i EU.

Danmark har historisk få selvstændige

Markant færre danskere vælger at blive selvstændige, end de gjorde tidligere. Dette står i modsætning til, at selvstændige og nystartede virksomheder er en vigtig kilde til vækst. Når det at blive selvstændig bliver en sjældenhed, kan det forstærke en lønmodtagerkultur med faldende opbakning til at sikre gode vilkår for iværksættere og dermed fremtidens vækst.

Analysens hovedkonklusioner:

- I 1983 udgjorde selvstændige 329.000 personer svarende til 12,9 pct. af alle beskæftigede. 36 år senere i 2019, er antallet faldet til 192.000, og udgør nu kun 6,6 pct. af alle beskæftigede.
- Færre danskere arbejder inden for fag med mange selvstændige. Samtidig udgør selvstændige også en mindre del af de beskæftigede i disse fag.
- Danmark har den laveste andel af selvstændige ud af alle beskæftigede i EU.

Andel selvstændige af alle beskæftigede i 2019

6,6%

Det er veldokumenteret, at det er godt for økonomien, når nogen vælger at stifte en virksomhed. Eksempelvis viser tal fra Center for Vækstanalyse¹, at der i perioden 2005-2014 blev etableret 204.133 nye virksomheder i Danmark. I 2015 eksisterede 117.941 af disse virksomheder stadig, og de stod for i alt 248.465 job. Ligeså viser forskning fra Rockwool Fondens Forskningscenter², at nye virksomheder står for halvdelen af alle nye jobs.

Det er dog blevet markant mindre udbredt at erhverve sig gennem egen virksomhed end tidligere. Danmarks Statistik opgør typen af beskæftigede på arbejdsmarkedet tilbage til 1983. Dengang arbejdede ca. 329.000 danskere som selvstændige (267.000) eller medarbejdende ægtefæller (62.000) svarende til 12,9 pct. af alle beskæftigede.

På trods af, at der er næsten 381.000 flere på arbejdsmarkedet i 2019, er antallet af personer med egen virksomhed faldet til 188.000 for selvstændige og 4.000 for medarbejdende ægtefæller (herefter samlet betegnet som selvstændige). Disse fylder nu kun 6,6 pct. af det samlede arbejdsmarked. Andelen, der er primært beskæftiget gennem egen virksomhed, er dermed næsten halveret på 36 år.

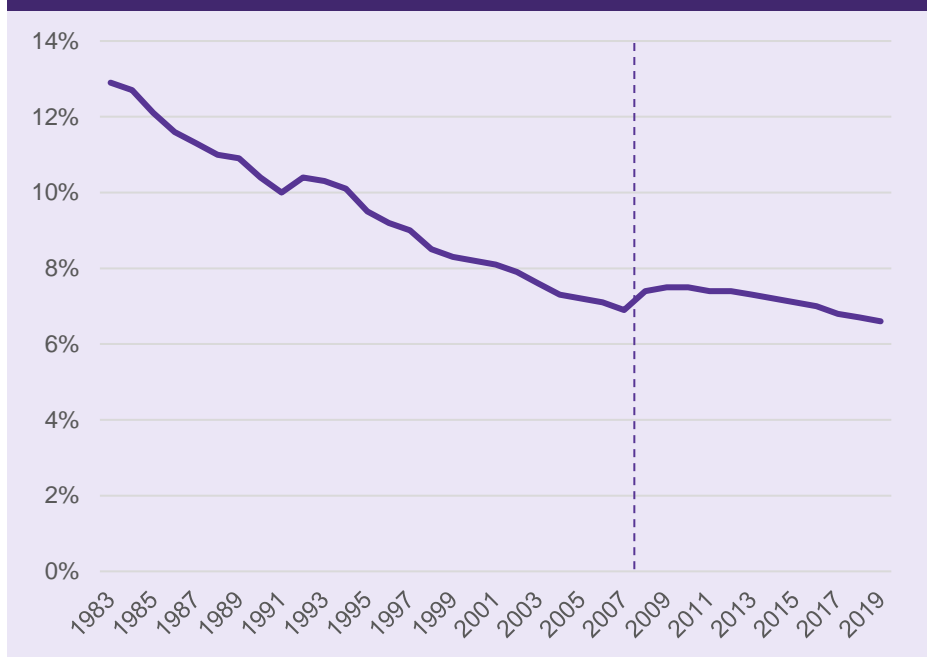
Bemærk at der er et databrud i 2008, som skyldes, at Danmarks Statistik skifter datakilde. Dette trækker dog andelen af selvstændige op. Der kan være mindre ændringer af opgørelsesmetoder mellem tidsserierne, som kan påvirke niveauet i enkelte år, om end tendensen mod færre - og lavere andel af - selvstændige er tydelig. Lønmodtagere kategoriseres forskelligt i tidligere tidsserier (RAS6XX og RAS6) end i nyere (RASA, RASA1 og RAS300), men dette påvirker ikke antallet af selvstændige eller det samlede antal beskæftigede.

¹ [Iværksætterbarometer 2018, Center for Vækstanalyse](#)

² ["Halvdelen af alle helt nye job skabes af gamle virksomheder"](#), Rockwool Fondens Forskningsenhed Nyhedsbrev november 2015

Andel med egen virksomhed næsten halveret siden 1983

Andel selvstændige og medarbejdende ægtefæller ud af alle beskæftigede opdelt på år, pct.

Figur 1

Kilde: Danmarks Statistik (RAS6XX, RAS6, RASA, RASA1, RAS300.)

Anm.: Figuren er opdelt pga. databrud i 2008 bl.a. pga. overgang til indkomst som kilde, der medfører en mindre stigning i antallet af personer, der er opgjort som selvstændige som den primære beskæftigelse.

Ifølge en undersøgelse af Analyse Danmark udarbejdet for Ase i 2015³, overvejer 15 pct. af lønmodtagerne at blive selvstændige. Størst er villigheden blandt de 18-29-årige, hvor 32 pct. kunne overveje skiftet, mens det kun er tilfældet for 8 pct. af de 50-65-årige. Direkte adspurgte, så vurderer flest lønmodtagere og selvstændige, at større økonomisk tryghed for selvstændige (f.eks. bedre mulighed for dagpenge), færre administrative byrder og bedre adgang til finansiering ved opstart ville være de mest virkningsfulde tiltag for at få flere iværksættere. Et internationalt studie fra 2015⁴ viser dog, at der kan være en stor kløft mellem lønmodtagere og selvstændige: Når selvstændige skal søge jobs, så skal de sende 45 pct. flere ansøgninger før de bliver indkaldt til jobsamtale.

³ "Styrk selvstændighedskulturen", Ase 2016

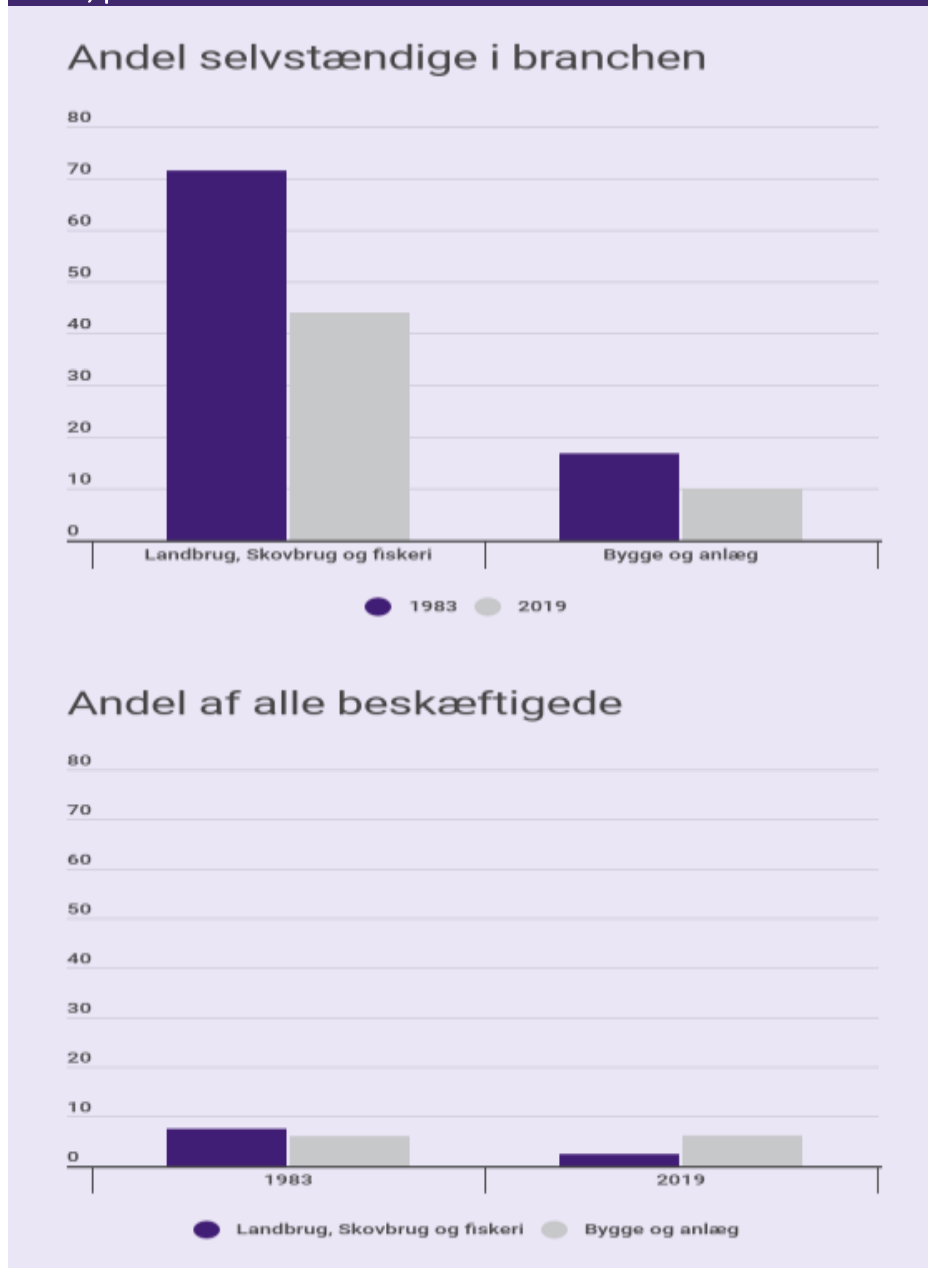
⁴ 'Self-employed But Looking: A Labour Market Experiment', Philipp Koellinger, Julija N. Mell, Irene Pohl, Christian Roessler og Theresa Treffers *Economica*, 2015, vol. 82, issue 325, 137-161

Udviklingen mod færre selvstændige og flere lønmodtagere kan skyldes mange forhold, herunder teknologisk og økonomisk udvikling. Der er bl.a. også bevægelse væk fra nogle af de fag, hvor der historisk er flest selvstændige. I 1983 var 72 pct. af alle beskæftigede inden for landbrug, jagt, skovbrug og fiskeri selvstændige, og 7,5 pct. af alle beskæftigede arbejdede inden for denne branche. I dag arbejder kun 2,4 pct. af alle beskæftigede inden for branchen. Dog er andelen af selvstændige i branchen også faldet til 44 pct.

Mens der ikke er sket en tilsvarende bevægelse væk fra bygge-anlægsbranchen, så er andelen af selvstændige i denne branche også faldet. I 1983 var 17 pct. i branchen selvstændige. I 2019 er denne andel faldet til 10 pct.

Færre selvstændige i brancher med mange selvstændige

Andel selvstændige ud af alle beskæftigede i branchen i 1983 og 2019 samt andel beskæftigede i branchen ud af alle beskæftigede i 1983 og 2019, pct.

Figur 2

Kilde: Egne beregninger pba. Danmarks Statistik (RAS6XX, RAS300).

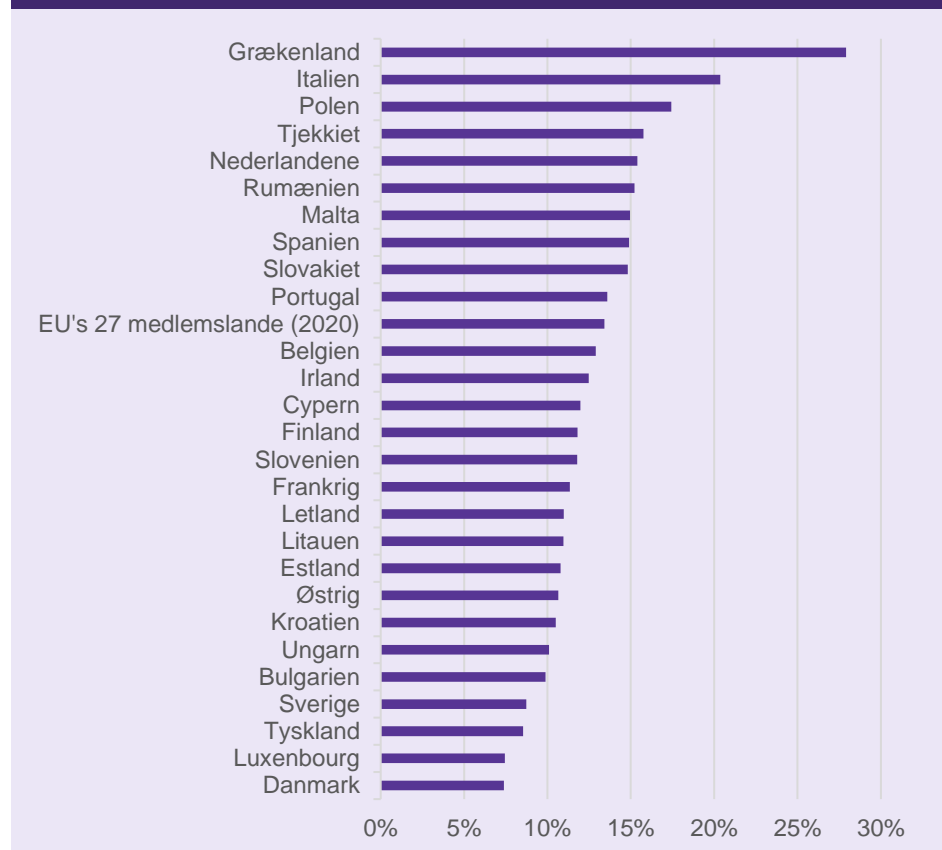
Anm.: Selvstændige dækker her over selvstændige og medarbejdende ægtefæller. Branchekategorierne har ændret sig mellem tidsserierne. "Landbrug, skovbrug og fiskeri" dækker over "landbrug, jagt, skovbrug, fiskeri" (RAS6XX) mens Bygge og anlæg dækker over "bygge- og anlægs-virksomhed" (RAS6XX).

Som et resultat af udviklingen er Danmark nu det land i EU, der har den laveste andel selvstændige på arbejdsmarkedet. Mens Danmark ifølge Eurostat har 7,4 pct. selvstændige ud af alle beskæftigede, ligger EU-27 gennemsnittet på 13,4 pct. Bl.a. har Nederlandene med 15,4 pct. en andel, der er dobbelt så høj som den danske, mens 8,7 pct. af de beskæftigede i Sverige er selvstændige.

Bemærk at niveauet ligger lidt over tallene i den første figur, hvilket skyldes forskellige opgørelsesmetoder. Eurostats Labor Force Survey stammer fra spørgeskemaundersøgelser, og niveauet kan derfor variere marginalt. Personer, der både arbejder som lønmodtagere og selvstændige, kan eksempelvis svare i en spørgeskemaundersøgelse, at de er selvstændige, mens de i registerdata optræder som primært lønmodtagere.

Danmark har lavest andel selvstændige i EU

Andel selvstændige ud af alle beskæftigede i 2019 opdelt på land, pct.

Kilde: Egne beregninger pba. Eurostat.

Figur 3

Konklusion og politikforslag

Det har længe været undtagelsen, at man arbejder som selvstændig. Men fra 80'erne til nu, er det nærmere blevet en sjældenhed. Mens beskæftigelsen stiger stødt, søger danskerne væk fra livet som selvstændig, og samtidig skiller Danmark sig ud internationalt ved at have den laveste andel selvstændige i EU. Danmark er derfor blevet præget af en lønmodtagerkultur. Med lønmodtagerkulturen risikerer erhvervslivet at miste det nødvendige politiske fokus på gode vilkår for at starte egen virksomhed og skabe fremtidens vækst.

SMVdanmark foreslår på den baggrund at fremme vilkårene for selvstændige. Dette bør bl.a. gøres ved at give selvstændige bedre adgang til dagpenge, så man som selvstændig får mulighed for understøttelse allerede ved en konkursbegæring mod kravet om stop for alle virksomhedsaktiviteter i dag. Man bør derudover mindske bureaukrati ved at mindske omfanget af eksisterende regler og love, der omfatter selvstændige. Slutteligt bør skatter og afgifter sænkes for dermed at fremme gevinsten ved at starte egen virksomhed.

Kontakt

Cheføkonom & politisk chef, Mia Amalie Holstein, tlf. 53 55 71 77
holstein@SMVdanmark.dk. SMVdanmark, april 2021.